

Погрібна Т. А.,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Міжнародного економіко-гуманітарного
університету імені акад. С. Дем'янука
E-mail: pogribna_ta@ukr.net

РЕАЛІЇ ЯК ЕТНОКУЛЬТУРНІ МАРКЕРИ В ХУДОЖНЬОМУ ТЕКСТІ ТА ЇХ ПЕРЕКЛАД

У статті досліджуються функціонально-прагматичні фактори використання реалій у художньому творі, аналізуються основні прийоми перекладу реалій як соціокультурних та етноспецифічних елементів чеської картини світу, з'ясовується рівень відповідності передачі конотативної національно-маркованої інформації у перекладі.

Ключові слова: *реалія, національно-маркована інформація, етнокультурний маркер, художній текст.*

Процес обміну інформацією між двома етнокультурами прийнято називати міжкультурною комунікацією. Поняття міжкультурної комунікації найбільшою мірою актуалізується у процесі перекладу. На етнокультурному рівні при сприйнятті складників певної національної мовної картини світу виникає бар'єр, що зміщує рівновагу національних континуумів. Міжкультурна комунікація маркує точки контакту між культурами і вимагає адекватної передачі інформації через етнокультурні маркери, компоненти, репрезентовані в одній національній мовній картині світу, які є лінгвоспецифічними при порівнянні з іншою культурою [1, с. 177].

Особливо різноманітною є національно-культурна специфіка лексики художнього дискурсу. Однією з умов інтерпретації художнього тексту є глибоке розуміння твору в етнокультурній площині, невід'ємним складником якої є реалія. Як лінгвістичне явище реалія належить до категорії безеквівалентної лексики, отож як важлива складова фонових знань, реалії становлять значний інтерес при дослідженні взаємодії мови та культури.

Отже, метою пропонованої розвідки є аналіз прийомів відтворення реалій як культурно маркованих слів засобами української мови.

Об'єктом дослідження стали чеські реалії та засоби і способи їх передачі українською мовою.

Предмет дослідження – проблеми перекладності реалій як етноспецифічних складників художнього тексту.

У лінгвістичній літературі поняття національних особливостей лексико-семантичної системи знаходить відображення у лінгвокраїнознавчій теорії слова В. Костомарова та Є. Верещагіна, перекладознавчих працях визначних лінгвістів: В. Виноградова (1975 р.), О. Суперанської (1978 р.), А. Федорова (1983 р.), Р. Зорівчак (1989 р.), В. Карасика (1996 р.), А. Леонтьєва (1997 р.) та ін.

Проблематика етнічної специфіки мови актуальна в дослідженнях С. Влахова, С. Флоріна, В. Карабана, Т. Кияка, А. Мороз, О. Нагачевської, К. Невинної, Г. Томахіна та ін.

Експлікація терміна включає широкий діапазон інтерпретації етнокультурного маркера. Відомий український перекладознавець Р. П. Зорівчак пропонує визначати реалії як «моно- і полілексемні одиниці, основне лексичне значення яких вміщає (в плані бінарного зіставлення) традиційно закріплений за ним комплекс етнокультурної інформації, чужої для об'єктивної дійсності мови-сприймача» [5, с. 58].

Важливим етапом при перекладі етнокультурних позначень є трансформація реалій з одного культурного поля в інше, адже системи смислів двох культур майже ніколи не бувають абсолютно симетричними. Необхідність відбиття не лише предметного значення (семантики) реалії, а її колориту (конотації), її національного й історичного забарвлення вважається основною складністю для перекладача, бо ж ідеться про необхідність виокремлення алгоритму перекладу етнокультурних маркерів для відзеркалення смислу реалій при перекладі національно-маркованої лексики.

Як зазначає Р. Зорівчак, реалії є «чи не найнебезпечнішими з підводних каменів, які доводиться долати перекладачам, покликаним якомога правдивіше, точніше, вірніше передати авторський почерк засобами іншої мови» [5, с. 58].

З точки зору структури реалії поділяються на *реалії-одночлени*: «...*tu chvíli jsem se začal i stydět za to, že jsem byl přispívajícím členem Sokola*»; *реалії-полічлени* комунікативного характеру: ... *viděl jsem, jak objedvají vařené bramborové šišky se strouhankou*; *реалії-фразеологізми*: «*a já jsem teprve teď všiml, že to byl ten hejtman, ...který se ucházel o Lízu přede mnou a já jsem mu vypalil rybník ...*».

Розглянемо найуживаніші прийоми передачі реалій на прикладі українського перекладу роману Богуміла Грабала «Я обслуговував англійського короля», здійсненого львівським письменником та перекладачем Юрієм Винничуком [3].

У процесі передачі лексичних одиниць твору-оригіналу іншою мовою можуть бути використані різні види перекладу. Дослідники виокремлюють такі основні шляхи передачі реалій: транскрипція та транслітерація, дескриптивна перифраза та комбінована реномінація, гіперонімічне перейменування, міжмовна транспозиція на конотативному рівні, контекстуальне розтлумачення реалії та ін., які дозволяють зберегти етнокультурну інформацію при перекладі [5, с. 53].

Транслітерація і транскрипція застосовуються при передачі іншомовних власних імен, географічних найменувань, назв різного роду компаній, фірм, кораблів, газет та журналів тощо. Транскрипція та транслітерація є найлаконічнішими прийомами, завдяки яким створюється певний експресивний потенціал твору: у контексті слів рідної мови транскрибоване слово виділяється як чуже, надає предмету, який воно позначає, конотацій небуденності, оригінальності. Як зазначають дослідники, сьогодні ці прийоми при перекладі художньої літератури використовуються значно рідше, що цілком обґрунтовано, тому що передача звукового чи буквенного вигляду іншомовної лексичної одиниці не розкриває її значення, а відтак ці слова залишаються незрозумілими без відповідних пояснень [6, с. 105]. Однак у перекладах зі слов'янських мов ці прийоми, зокрема для передачі власних назв, цілком виправдані з огляду на близькість мов і подібність звучання.

Прикладів *транслітерації* і *транскрипції* в аналізованому творі чимало, тому що твір насичений власними іменами, напр.: чес. «*A to jsem jednou takhle taku překvapil básníka Tonda pana Jódla, ten u nás bydlel...*», укр. «А то, було, я ошелешив якомсь поета Тонду, пана Йодла, він мешкав у нас...» [3, с. 35], та географічними назвами: чес. «...*básník pořád hlásal návrat k chaloupkám a taku nic jiného nemaloval než chaloupku odněkud z Podkrkonoší...*», укр. «... він завше агітував за повернення до мазанок і нічого іншого не малював, окрім мазанок з-під Крконошів» [3, с. 36]; чес. «... *blondáté dívky, jakoby ne z toho století, ale jako od nás odněkud z Humpolce nebo z Hané...*»; укр. «...білявки, мовби не з цього століття, а ніби звідкілясь з наших місць, з Гумпольця або з Гані » [3, с. 127].

Як бачимо із прикладів, перекладач застосовує і транскрипцію, і транслітерацію, пристосовуючи, зокрема, перекладені власні назви до правил українського правопису, напр.: чес. «...*poprvé jsem viděl...stovky lahví všech možných značek... vzácná vína moselská a rýnská, a naše bzenecká z Moravy a česká z Mělníka a Žernosek, a pan vrchní Skřivánek, když kráčel ze sklepa do sklepa, vždy pohladil hrdla lahví...*»; укр. «... я вперше побачив... сотні пляшок усіх можливих гатунків... славетні мозельські й рейнські вина, і наші бженецькі з Моравії, і чеські з Мельніка та Жерношок, а пан метрдотель Скржіванек, переходячи з підвалу в підвал, гладив рукою шийки пляшок...» [3, с. 104], інколи змішуючи їх, напр. географічна назва *Mělník* перекладена як *Мельнік*, хоч потрібно було записати цю назву як *Мельник* з огляду на те, що в українській мові маємо суфікс *-ик*; можна подискутувати й щодо деяких інших прикладів передачі окремих звуків (напр., у прізвищі *Skřivánek* чеський *ř* у глухій позиції переданий дзвінко *Скржіванек*) тощо, однак це не є великим огріхом, який позначиться на читачеві; такі моменти «ріжуть вухо» лише знавцеві чеської мови.

Транскрипція і транслітерація застосовується також при відтворенні історичних реалій. Якщо ж слово, що транслітерується, використовується в українській мові рідко, бажаним буде пояснення, тлумачення цієї реалії у вигляді зноски або ж у самому тексті, напр.: чес. «...*tu chvíli jsem se začal i*

stydět za to, že jsem byl přispívajícím členem Sokola»; укр. «...з тієї хвилини мені стало соромно, що я активний член Сокола» [3, с. 119].

Така історична реалія пояснюється перекладачем у виносці, крім того, подається коментар щодо поширення сокольського руху в українських землях, зокрема про заснування спортивних сокольських організацій у Львові 1894 р. та у Києві 1909 р., напр.: чес. «*byly/...z tak zastrčených vesničků, že tam nosily ješče proužkované spodničky a takové halenky, jako u nás nosí sokolky, anebo je měla na obraze Božena, když prala pradlo a Oldřich našel v ní zalíbení, jak jel kolem na koni...*»; укр.: «були /...з якихось зачучверілих сіл, де ще носять смугасті спідниці й сорочки, як у наших «сокілок» або як на тій картині, де Божена пере білизну, а Олдржіх, їдучи повз неї на коні, знаходить у ній свою мрію...» [3, с. 128].

В останньому прикладі ми бачимо дві історичні реалії, перша нам вже відома (про сокольський рух пояснено вище), але щодо семантики та конотацій, пов'язаних з легендарними іменами князя Олдржіха та Божени, то варто було би подати такий коментар, тому що ці імена нічого не скажуть українському читачеві.

Зовсім інший підхід до смислово значущих власних назв. Транскрипція та транслітерація нерідко завуальовують промовисті імена в чужомовному творі і зумовлюють втрату семантичного характеру, проте у перекладах з однієї слов'янської мови на іншу, з огляду на близькість мов, адекватність передачі імен із семантичним навантаженням досягається без особливих складнощів: чес. «*...a teď jsem věděl, že to U Rajských musí být ne pěkně, ne krásně a rozkošně, ale rajské...*»; укр. «...і тепер я знав, що тут, «У Райських», не просто приємно, не просто чудово, а й розкішно, як у раю...» [3, с. 14]; чес. «*A tak jsem opustil hotel Tichota s pláčem, protože šéf /pan Tichota/ si myslel, že jsem to byl já, který schválně popletl Bambinodi Praha s falešným Pražským Jezulátkem...*», укр. «Отже, я покинув готель «Тіхота» з плачем, бо шеф /пан Тіхота/ вирішив, що то я підступно замінив Бамбіно ді Прага на фальшивого празького Ісусика» [3, с. 81].

Останні два приклади реалій також відтворені методами транскрипції і транслітерації: промовиста назва готелю, названого за прізвиськом власника, в якій український читач вчує сему «тихий, тиша»; пояснення жісторичної реалії Бамбіно ді Прага (т. зв. «празький Ісусик») було би, мабуть, не зайве українському читачеві.

Якщо транслітерація і транскрипція небажані, то перед перекладачем стоїть завдання перекладу (тобто заміни) реалії. Вибір залежить від декількох умов: характеру тексту, значущості реалії у контексті, характеру самої реалії, мов, їхніх словотворчих можливостей, літературних та мовних традицій, читача перекладу тощо [2, с. 74]. З огляду на те, що реалія нерідко потребує розтлумачення, у перекладознавстві використовується прийом дескриптивної перифрази – поєднання транскрипції з описовою перифразою. Йдеться про досить ефективний, хоча й багатослівний спосіб передачі семантики реалій, пов'язаний з лінійним розширенням тексту. Хоч такий комбінований прийом пояснення семантики реалій більше поширений у наукових і науково-популярних текстах, однак його використовують і для художнього перекладу.

Прийом *дескриптивної перифрази* використовується й у перекладі досліджуваного тексту. Головним недоліком такого перекладу є те, що дескриптивні перифрази майже ніколи повністю не відтворюють семантики оригіналу [4, с. 78], напр.: чес. «*Když jsem přišel do hotelu Praha, tak mne vzal šéf za levé ucho a zatahal mě za něj a povídá: Jseš malý pikolík, tak si pamatuj! Nic jsi neviděl, nic jsi neslyšel!*», укр. «Як прийшов я до готелю «Прага», узяв мене шеф за ліве вухо і, сміючись за нього сказав: «Ти тут піколік, старший куди пішлють, запам'ятай це! Ти нічого не бачив, нічого не чув!» [3, с. 7] (у коментарях перекладач пояснює значення цієї історичної реалії: «від італ. *piccolo* (малий), на терені колишньої Австро-Угорщини так називали офіціанта на побігеньках, що розносив у кошику легку закуску й цигарки»).

Для відтворення етномаркованої лексики, зокрема реалій, перекладач застосовує також прийом *міжмовної транспозиції на конотативному рівні*. Йдеться про трансформацію реалії у відповідник із певним конотативним навантаженням. Дисбаланс культурних полів при перекладі

згладжують етнокультурні компоненти-відповідники, однак при цьому зазвичай колорит реалії втрачається: чес. «... *a tak jsem se dozvěděl, ...že jmenuje se Líza, že je z Chebu, je tam učitelkou tělocviku, že je mistrýní župu v plavání...*»; укр. «Так я дізнався, що панночку звать Ліза, що вона з Хеба, працює там учителькою фізкультури, що вона чемпіон району з плавання...» [3, с.117].

Передача такої історичної реалії сучасним нейтральним відповідником *район* якості перекладу не знижує, бо ж ідеться лише про назву адміністративно-територіальної одиниці колишньої Угорщини, однак історичний колорит оригіналу при цьому зникає.

Це зауваження стосується й наступного прикладу: чес. «*A já jsem měl takový krásný pocit, že se mohu účastnit téhle slavnosti, že jsem mezi hejtmany a plukovníky...*»; укр. «... але в мене було таке прекрасне відчуття що я можу брати участь в цьому святі, що я серед *капітанів* і полковників...» [3, с. 123]. Колишнє військове звання *hejtman* відповідає сучасному *капітан*, однак переклад такої реалії сучасним нейтральним відповідником також позбавляє текст історичного колориту. Можливо, цю реалію слід би було передати через транскрипція з поясненням.

Прикладом комбінування прийомів відтворення реалій є наступний уривок першотвору і його переклад: чес. «*A tak jsem se klidně rozhlížel a přestal být jsem... tím pikolou, malým číšníkem, který byl doma odsouzen, aby byl maličky..., a nechal si říkat Piňdo a Prčku a slyšet hanopisy na moje příjmení Dítě, ale tady jsem byl Herr Ditie*»; укр. «...і ось я став спокійніше дивитися на себе, перестав бути *...ніколом*, хлопчиком-офіціантом, якому від народження до і до кінця життя судилося бути коротуном, дозволяти називати себе *Курдуплем* і *Піциком*, вислуховувати кпини щодо свого прізвища *Діте*, але тут я був *ger Ditie*, німцям тут не вчувалося «дитя»... »[3, с. 129].

Для передачі чеського промовистого прізвища (яке характеризує головного героя) перекладач застосовує прийом транскрипції з огляду на близькість мов і адекватне сприйняття такої його форми читачем, німецьку ж форму прізвища залишає без перекладу, пояснивши у виносці, що йдеться про обіграння Грабалом чеського *Dítě* – «дитя» і німецького звучання прізвища героя. Для передачі ж прізвищ головного героя (*Piňdo, Prček*) перекладач використовує прийом пошуку українських відповідників – *еквівалентів* до промовистих імен, що йому добре вдається (*Курдупель, Піцик*).

Для перекладу реалій – назв напоїв, страв та закладів харчування – перекладач застосовує пошук українського відповідника, напр.: «...*optal jsem se slečny, co si přeje, ona řekla, že chce vidět mne a malinovou grenádu...*»; укр. «...я запитав панянку, що вона бажає, а вона відказала, що хоче бачити мене і *малинову шипучку*...»[3, с. 21]. Тут перекладач використав розмовне, тепер маловживане слово *шипучка* з огляду на те, що в українській мові такої назви для позначення безалкогольного шипучого напою немає. Напій під назвою «грена дина» давніше робився на основі гранатового сиропу (гренадину), а пізніше – на основі інших фруктів із насиченими кольорами (найчастіше чорної смородини). Ми ж послугуємося іншим французьким словом – *лимонад*.

Прийом пошуку еквівалентів Ю. Винничук застосовує і при перекладі назв чеських страв, напр.: чес. «...*viděl jsem, jak objedvají šišky, vařenébramborovéšišky se strouhankou, ...a viděl jsem šéfa, jak taku dostal ty šišky, jak je jedl v kuchyni...*»; укр.«...я бачив, як їдять *палюшки*, *варені картопляні палюшки в сухариках*, ...бачив і шефа, який теж дістав *палюшки* і їв їх теж на кухні...» [3, с. 85]. Як бачимо, перекладач знаходить український відповідник – слово - регіональну (галицьку) реалію. Хоч чеська і українська страви подібні, однак спосіб їх приготування відрізняється, та й для українця це зазвичай не солодка страва. Можемо зауважити, що текст перекладу насичений галицизмами: *ресторація, обрус, палюшки, дати на пивотошо*.

Цікаво простежити переклад реалій-закладів харчування: чес. «...*jeden z úředníku mi lamanou češtinou ...řekl, že tady diškrece nedavají, že tady není ani restaurace, ani kantýna, ani hostinec, ani hospoda...*»; укр. «... один з чиновників ламаною чеською ...сказав, що тут *на пиво не дають*, що тут не *ресторація*, не *їдальня*, не *броварня*, не *корчма*, а управа творців Нової Європи...» [3, с. 137].

У перекладі чеських реалій на позначення закладів харчування перекладач використав лексеми, які називають відповідні українські реалії.Іноземне слово *diškrece* передане галицьким виразом *на пиво не дають*, який українським пересічним читачем не сприймається як *датичайові*, бо йдеться про

полонізм *parivek*, тому його передачу не можна вважати досить вдалою. Що ж до іншого запозичення *kantýna*, топереклад *їдальня* є адекватним, як і переклад реалії *hospoda* українською реалією *корчма*. Закид перекладачеві можна зробити й за відтворення реалії *hostinec* українським *броварня*, яке можна було би перекласти українською історичною реалією *заїзд*.

Досить поширеним видом перекладу реалій, який пов'язаний із генералізацією, є **гіперонімічне перейменування**. Цей прийом перекладу полягає у вилученні певної інформації, при цьому втрачається культурологічна й лінгвокраїнознавча атрибуція реалій та дещо нівелюється їхня стилістична роль. Одночасно гіперонімічне перейменування має певні позитивні риси: якщо інші прийоми відтворення реалій часто надмірно актуалізують текст, бо вносять в нього щось нове, що привертає увагу, то гіперонімічне перейменування належить до нейтральних методів. Наприклад: чес. «...s panem vrchním Skřivánkem jsem poprvně sestoupil do našich sklepů a **sklepmistr** znovu...přepočítal zásoby vín a koňaků a jiných **destilátů**...»; укр. «...я з паном Скрживанеком уперше спустився в пивницю, де *комірник*... перерахував усі запаси вин, коньяків та інших *трунків*...» [3, с. 104]. У цьому уривку для перекладу реалії *sklepmistr* був використаний прийом генералізації, тобто підібране загальніше слово *комірник*, бо спеціального слова для позначення професії людини, яка опікується винними підвалами, в українській мові немає; загальне ж нейтральне слово *destiláty*, навпаки, було перекладене українським поетично забарвленим словом *трунки*.

Як відомо, до реалій дослідники зараховують і фразеологічні одиниці, притаманні конкретній національній спільноті. Переклад таких виразів є надзвичайно складним, тому що їхнє денотативне значення не співвідноситься з конотативними, а фонові національно-маркована інформація вимагає від перекладача глибинних знань мови-оригіналу. Отже, **пошук відповідника** є чи не єдиним способом відтворення і фразеологічних одиниць. У романі Б. Грабала знаходимо чимало фразеологізмів, деякі з яких є національно специфічними. Для них перекладач підібрав відповідні **українські еквіваленти з тотожним значенням**, напр.: чес. «*A tak se stalo, že jsem se zase měl v hotelu Paříž jako hrašek v lusku...*»; укр. «І вийшло так, що я знову почувався в готелі «Париж», як у Бога за назухою...» [3, с. 115]; чес. «...*a já jsem teprve teď všiml, že to byl ten hejtman, ...který se ucházel o Lízu přede mnou a já jsem mu vypalil rybník...*»; укр. «...лише тепер я помітив, що це той самий капітан, ... що упав за Лізою, а я йому *перейшов дорогу*...» [3, с. 141]; чес. «...*a když jsem platil panu vrchnímu Skřivánkovi, pravil jsem mu, nu, vidíte, houby vám pomohlo, že jste obsluhoval anglického krále...*»; укр. «... і коли я платив панові Скрживанеку, то сказав: ну, бачите, *дідька лисогопомогло*, що ви обслуговували англійського короля...» [3, с. 122].

Отже, реалії як надзвичайно цікавий лексичний прошарок мови вимагають чи не найбільших зусиль з боку перекладача, бо відбивають додаткові смислові відтінки, які вказують на специфіку національного бачення світу окремим народом. Відтак, переклад реалій – це справа не лише перекладацької техніки, а й перекладацького мистецтва. Залежно від переваги того чи іншого виду інформації, яку несе реалія в кожному конкретному випадку, від композиційної заданості реалії в ситуативному контексті, перекладачі по-різному відтворюють її семантико-стилістичні функції. Здійснений аналіз відтворення чеських реалій українською мовою не є вичерпним, бо йшлося насамперед про пошук різноманіття використаних перекладачем прийомів їх передачі.

Перспективи досліджень вбачаємо у подальшому з'ясуванні рівня відповідності передачі конотативної національно-маркованої інформації у перекладі.

Список використаної літератури

1. Бурдейна О. Етнокультурні маркери в художньому дискурсі / О. Бурдейна // Науковий вісник Чернів. ун-ту : збірник наук. праць. – Чернівці : Рута, 2006. – Вип. 319/320 : Германська філологія. – С. 176–183.
2. Влахов С. Непереводимое в переводе / С. Влахов, С. Флорин. – М. : Международные отношения, 1980. – 340 с.
3. Грабал Б. Я обслуговував англійського короля: переклад Ю. Винничука / Б. Грабал. – К. : А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2013. – 240 с.

4. Зорівчак Р. П. Реалія як компонент національно-культурного контексту : перекладознавчий аспект / Р. П. Зорівчак // Славянские языки в свете культуры: сборник научн. статей. – М. : ООО «Гемп», 2006. – С. 27–49.
5. Зорівчак Р. П. Реалія і переклад./ Р. П. Зорівчак. – Львів : Вид-во при Львівському держ. ун-ті, 1989. – 215 с.
6. Невинна К. Переклад реалій (на прикладі твору Ю. Андруховича «Дванадцять обручів») / К. Невинна // Актуальні проблеми романо-германської філології та прикладної лінгвістики. – 2011. – № 1. – С. 101–110.
7. Hrabal V. Obsluhoval jsem anglického krále/V. Hrabal. – Praha : Mlada fronta, 2012. – 264 s.
8. Slovník české frazeologie a idiomatiky/ František Čermák a kol. – Praha : Academia, 1983–1994. – D. 1–4.
9. Slovník spisovného jazyka českého: V 8 d. – 2. nezměněné vyd./ [věd. red. J. Bělič]. – Praha : Academia, 1989. – D. 1–8.

Погрибна Т. А. Реаліи как этнокультурные маркеры в художественном тексте и их перевод.

Аннотация

В статье исследуются функционально-прагматические факторы употребления реалій в художественном произведении, анализируются основные приёмы передачи реалій как социокультурных и этноспецифических элементов чешской картины мира, изучается уровень соответствия передачи коннотативной национально-маркированной информации в переводе на украинский язык.

Ключевые слова: реалія, коннотативная национально-маркированная информация, этнокультурный маркер, художественный текст.

Pohribna T. A. Realities like ethnocultural descriptors in the literary text and its translation.

Summary

The article investigates the functional and pragmatic factors the use of the realities in a work of literary, analysis the main methods of transmission realities as socio-cultural and specific elements of the Czech view of the world, studies the level of compliance of transmission the connotative national-marked information translated into Ukrainian.

One of the conditions of interpretation of a literary text is a deep understanding of the work in ethno-cultural plane, reality is an integral part and an important component of background knowledge. This study examines ways of reproducing the Czech reality as culturally marked word means Ukrainian language, studies problems of translatability realities as specific components literary text, discovers translator's tricks of transmission realities, including transcription and transliteration, descriptive paraphrase, interlingual transposition on the connotative level contextual explanation of reality, search Ukrainian equivalent of the same values that are fully allowed to keep Czech ethnocultural information when it is translated into Ukrainian.

We seen prospects for further research in the study and analyzing ways of reproduce in the Ukrainian other specific language components of original text.

Key words: reality, connotative national-marked information, ethnocultural descriptor, translation of realities, artistic text.

УДК 811.161.2.373

Поздрань Ю. В.,
аспірант Інституту української мови НАН України,
викладач кафедри мовознавства
Вінницького національного технічного університету
E-mail: yuliapozdran@ukr.net

**«РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК» ЗА РЕДАКЦІЄЮ А. Ю. КРИМСЬКОГО ТА
С. О. ЄФРЕМОВА ЯК ДЖЕРЕЛО ПЕРЕКЛАДНИХ СЛОВНИКІВ ХХ–ХХІ СТ.:
ОФІЦІЙНИЙ СТАТУС ТА ЛЕКСИКОГРАФІЧНА КРИТИКА**

У статті визначено офіційний статус «Російсько-українського словника» за редакцією А. Ю. Кримського та С. О. Єфремова у лексикографічному процесі ХХ–ХХІ ст.; проаналізовано проблему використання цього словника як джерела лексичного матеріалу у знакових російсько-українських словниках ХХ–ХХІ ст.; встановлено наслідки впливу радянської влади на процес укладання перекладних словників.